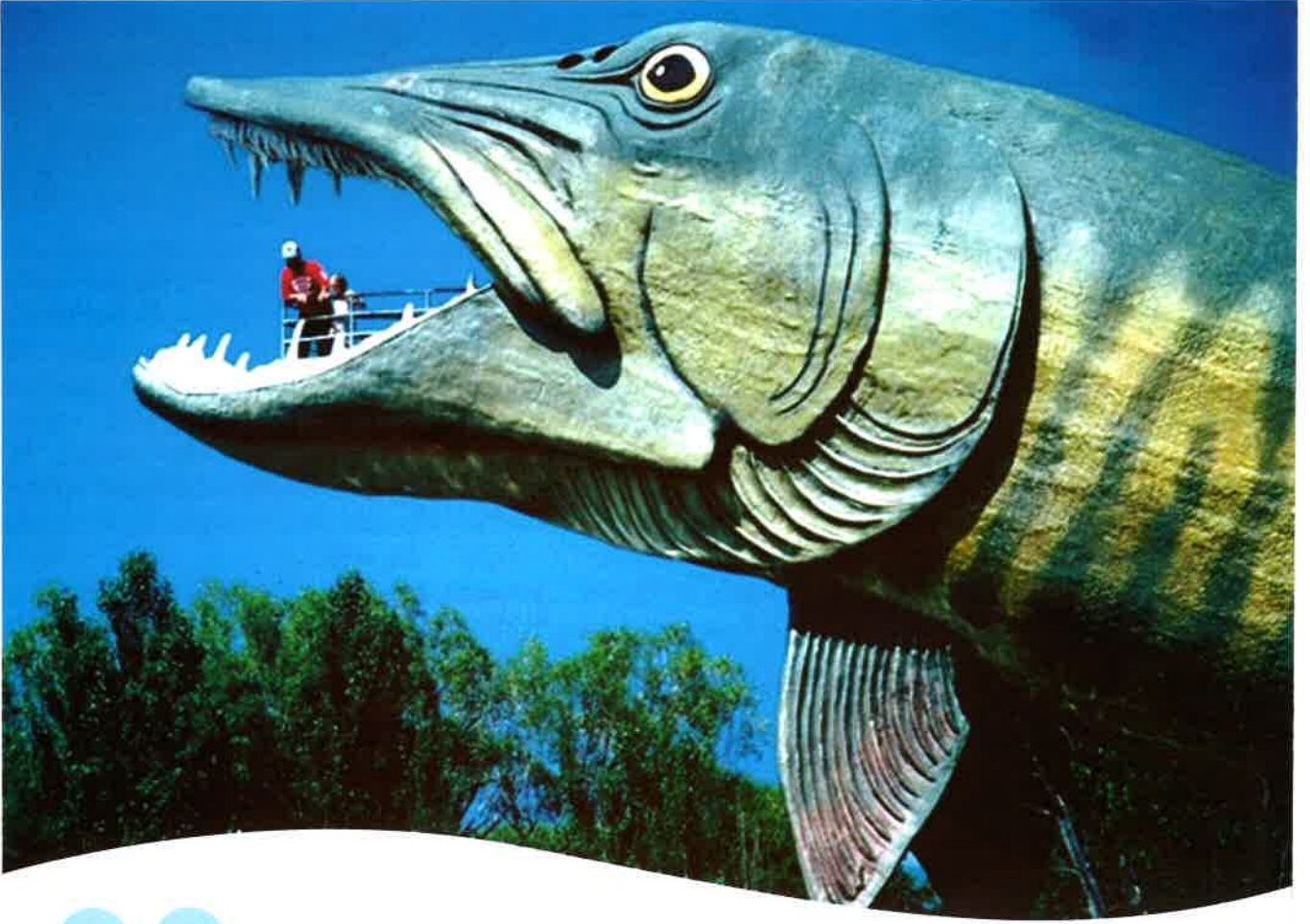

12.TURNA BALIĞI (DIŞLI BALIK)

Olta avcılığı için çok önemli olan tatlı su balıklarından bir tanesidir. Dış ülkelerde amatör avcılık açısından çok değerli sayılır. Turna avı ile ünlü olan göl ve akarsular, o ülkede bulunan olta avcıları için çok önemli bölgelerdir. Bazı bölgeler bu konuda çok tanınmışlardır. Yukarıdaki resimde olta avcılığı bakımından ünlü olan bir bölgede bu amaçla yapılmış olan turna balığı heykeli görülmektedir.

Ülkemizde de birçok göl ve nehirde yaşayan bir balık türüdür. Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da değerli olan Turna balığı, tüketici tarafından beğenilen beyaz eti nedeniyle ekonomik yönden de değerli bir türdür. Ilık ve yavaş akışlı suları sever ve acı sularda da barınır. Turna balığının vücut yapısı yuvarlak, torpil şeklinde uzun yapılıdır. Vücut küçük pullarla kaplıdır. Sırt zeytin yeşili, yanlar açık, karın beyaz

ve sarımsı renktedir. Turnalarda eşeyssel olgunluk 2 yaşında başlar. Yumurtlama sıcaklığı 8 °C-10 °C olup, yumurtlama dönemi erken ilkbahar aylarına denk gelir. Larvalar daha iyi besin kaynakları bulabilmek için sığ ve akıntısı az kıyı yerlerde barınırlar. Birkaç hafta planktonla beslenen turna yavruları daha sonra besin olarak genellikle canlı balık tüketirler. Turna 3 kg. yemlik balık karşılığında 1 kg. canlı ağırlık artışı kazanmaktadır. Bol yem ortamında gelişme daha hızlı olur. Dişi balıklar erkeklerle nazaran daha hızlı bir gelişme gösterir. Dişiler 150 cm. boya ulaştıklarında, erkekler 80 cm olmakta ve 25 kg. ağırlığa ulaşabilen dişilerin yanında erkek balıklar küçük kalmaktadır. Turnalar amatör balık avcıları için de ilgi çekici bir balık türü olmakla beraber dış ülkelerde yetiştiriciliği yapılabilen bir balıktır.

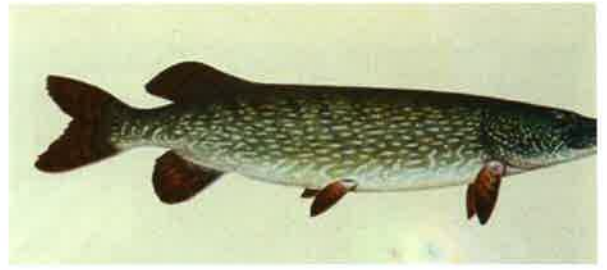
Turna balığı yetiştiriciliği, genel olarak, stoklama amacı ile yavru üretimi şeklinde uygulanır. Özellikle Orta Avrupa'da yetiştiriciliği önem kazanmıştır. Stoklama amacı ile yetiştirilmesi tatlı sulardaki balıklar arasında doğal dengeyi koruma amacından kaynaklanmaktadır. Şöyle ki, Avrupa'nın birçok gölünde etobur balıklar ile bitkisel gıdalar ile beslenen balıklar arasında bir denge kurulamadığı takdirde bu göllerden faydalanmak mümkün olamamaktadır. Çünkü, kontrolsüz şekilde üreyen küçük balıklar tüketilmediğinden gölü kaplamakta ve gölün verimliliğini düşürmektedir. Bu gibi göller Turna balığı ile balıklandırıldığında küçük balıklar turnalar tarafından tüketilerek ete çevrilir. Turna balıkları Avrupa'da en yaygın et yiyen balıklardandır. Soğuk sularda yaşadığından birçok işletmede alabalık üretimi ile birlikte yavru üretimi ele

Resim: Avrupa turna balığı ülkemizde var olan türdür.
(*Esox lucius*)

Resim: Olta ile avladığı iri turna balığı ile gururla resim çektiren avcı. Amerikada yaşayan *Esox masquinongy* türü.

alınır. Fakat kullanılan teknik bakımından alabalık yetiştiriciliğinden ayrılan pek çok noktaları vardır.

Sadece et üretimi amacı ile havuzlarda turna balığı yetiştiriciliğini (Monokültür) ele almanın pek uygun ve ekonomik olacağı söylene-
mez. Çünkü sadece diğer balıkları yiyerek yaşayan bir türdür ve bu yolla yapılacak bir yetiştiriciliğin karlı olacağını düşünmek zordur. Özellikle ülkemizde fiyat açısından sazan balığına eşdeğer olup, bazen biraz daha pahalıya satılabilir. Fakat aşırı avcılıklar ve bir çok göl ve nehrimizde su düzeninin bozulması nedeniyle oldukça azalmış bulunmaktadır. Bu nedenle olta avcılığı amacıyla balıklandırılacak göletler için yetiştiriciliğinin ele alınması mümkündür.

Genel olarak turna balıkları arasında kültürü yapılan iki tür bulunmaktadır. Bunlar *Esox lucius* L. ve *Esox masquinongy*'dir. *Esox lucius* Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşar. *Esox masquinongy* türü ise Amerika'ya özel bir tür olup Kanada ve ABD'de, göller bölgesinde bulunur. Avrupa'da bulunan türe oranla daha çok büyüyen bir türdür. Turna balığı çeşitleri kendi aralarında rahatlıkla melezlenebilir. Bu melezlemeden elde edilen hibridlerde gelişme ve dayanıklılık daha fazladır.

Balıkları yiyerek tükettiği için eskiden zararlı bir tür olarak tanınır ve bu nedenle göllerde bulunması pek arzu edilmezdi. Son 40-50 yıl içerisinde ise gerek aşırı avlanmalar, gerekse balık avcıları tarafından çok sevilen ve aranılan bir olta balığı olduğundan birçok yerde azalma durumları ile karşılaşmış, bunun üzerine balıklandırma çalışmaları önem kazanmaya başlamıştır. Turna balığı ülkemize oranla Avrupa ülkelerinde çok değerli bir balık olarak bilinir. Turna balıklarının yaşadıkları yerler sazan balığının yaşadığı ortamlar olarak tarif edilebilir. Fakat sazana oranla daha soğuk suları severler. Örneğin ülkemizde Batı Anadolu'da Menderes nehrinin başlangıç yerlerinden olan, Çivril-Işıklı Gölünde ve bu gölü takip eden bir miktar Menderes nehri içerisinde bulunduğu halde, Men-

deres nehrinin Ege ovalarına indiği Denizli'den itibaren daha aşağı sulara hiç turna balığına rastlanılmaz. Halbuki, Çivril Gölünde bol miktarda bulunan sazan balıkları denize kadar uzanan Büyük Menderes nehrinde bol olarak bulunur. Turnalar soğuk-serin suları sevmekle beraber genel olarak alabalıkların yaşadığı soğuk sulara da pek bulunmazlar. Nehirlerin bitkili, az akıntılı yerlerinden hoşlanırlar. Su yüzeyine yakın yüzerler, sığ yerlerde özellikle sazlar arasına gizlenerek avlarını beklerler. Diğer küçük balık türlerinin bol ürediği ılık sular gıda alma bakımından çok uygun olduğundan bu gibi yerlerde iyi bir yaşama ortamı bulurlar. Yaz sıcakları başlayınca suların ısınması ile birlikte derinlere çekilirler. Bu nedenle olta ile avcılıkta bu gibi durumların iyi bilinmesi gerekir.

Turna balığı ülkemiz sularında bulunan yırtıcı balıkların başında gelir. Kendi türünden küçük turna balıklarını bile yemekten çekinmez.

Tam bir etoburdur. Bu nedenle 1966 yılında ziraat mühendisi olarak bulunduğum, Çivril Işıklı gölünde Turna balığı avında pay tabir edilen Turna balığı yavrularını olta yemi olarak kullanırdık. İri balıklar genel olarak göllerin derin kısımlarını tercih ederler. Fakat yem bulmak için ve suyun sıcaklığına da bağlı olarak zaman zaman su yüzeyinde de gezerler. Bu nedenle avcılığın yeri zaman ve göle göre ayarlanır. Sığ yerlerde genel olarak küçük boyda veya yavru balıkların avcılığı ağırlık kazanır. Diş yapıları çok sağlamdır. Eksildikçe dişlerini tamamlama özellikleri vardır. Ağızlarında 500'den fazla dişleri bulunmaktadır. Bu nedenle dişli balık olarak da isimlendirilirler ve her türlü balığa saldırırlar. Hatta bazı Turna balıklarının kendi boylarına yakın hemcinslerini bile yutmaya çalıştıkları görülmüştür. Yem olan balığı ağızlarına aldıklarında artık o balığın kurtulması çok zordur. Çünkü ağız içerisinde ve

Resim: Turna avında kullanılabilecek doğal ve yapay yemler konusunda bir öneri resmi.

Resim: Turnalar. (Foto: Baki Arslan)

Resim: Kapulukaya Barajında avlanmış Turna balıkları.

(Foto:Mehmet Revanlı)

içe dönük dişleri ile avını devamlı şekilde mideye doğru iterler. Oldukça ürkek balıklar olduğu için her zaman olta ile iyi bir av yapmak mümkün olmayabilir. Bol olarak bulundukları bilinen yerlerde bile yemli olta ile avı oldukça güç olmaktadır. Özellikle bulundukları suda bulunan küçük balıklar veya yem olarak yemeğe alışkın oldukları yem ile av yapılır ise sonuç daha başarılı olur. Büyük balık avlanmak istenir ise yemin de büyük olması gerekir. Üreme zamanları derin sulardan sığ ve kenar sularına yaklaşır. Üreme zamanı Mart ayı olduğundan bu dönemlerde sığ sularda iyi av verebilirler. Bu gibi sığ yerlerde ara sıra küçük balıkların zıplaması gözlenir ise burada iri turna balıklarının küçük balıkları takip ettikleri anlaşılır. Yaz aylarında ise yüzeye yakın yüzerler ve su üzerinde izlenebilirler. Bu gibi yerlere at-çek şeklinde olta atmak ve çekmek suretiyle av yapılır. Suların çok soğuk olduğu kış aylarında ise balıklar genelde daha az hareketlidirler. Bu dönemde oltaya küçük balık takarak, bekleme yolu ile de avcılığı daha uygun olur. Bu tür avcılıkta yemi dip kısma indirmek için levrek kısmında açıklanan kurşun ağırlıklı olta takımı hazırlanmalıdır. Turna balıkları iri olduğu için 40-50 no.dan daha ince misina kullanılmamalıdır. Elbette ki avlanabilecek balıkların boyları küçük ise 35 no misina da kullanılabilir.

Öncelikle bu balığın amatör balıkçılık ve olta avcılığı için korunması gereken bir tür olduğunu düşünüyorum. Çünkü günümüzde gelişme göstermeye başlayan ve ileriki yıllarda çok daha fazla gelişeceğine ve ilginin artacağına

inandığımız olta avcılığı için en önemli türlerden bir tanesidir. Her göl veya akarsu için göl kapasitesine bağlı olarak sınırlı avcılık uygulamak ve bu av alanlarımızı gelecek nesillere iyi bir şekilde devretmek zorunda olduğumuzu unutmamalıyız. Bu nedenle Tarım ve Köyleri Bakanlığı'nın çıkaracağı avcılık kuralları ve yasaklarına uymak, uymayanları da hiç çekinmeden uyarmak bir görevdir. Gerekirse şikayet etmekten de çekinmemeliyiz. Dış ülkelerde bu konuda çok ciddi önlemler alınır ve uygulanması konusunda çok titiz davranılır.

Bu gibi göllerde, boy yasağı ve avlanabilecek balık sayısı konusunda sınırlamalar vardır. Örneğin bu konuda çeşitli yasakların uygulandığı bir göldeki kurallar konusunu ele alarak konuyu aydınlatmaya çalışalım. Öngörülen kuralları şu şekilde sıralayabiliriz.

“Bir günde çeşitli sayıda av yapsanız da ancak 1 adet balığı yanınızda götürebilirsiniz. Daha fazla balık yakalasanız bile bu balıkları geri salma zorunluluğu vardır. Bu balığın da 3 kg.dan az olmaması gerekir. Nehirlerde 9 kg. göllerde ise 14 kg.dan daha ağır balıkların avlanması da yasaktır. Ayrıca çok önemli bir konu olarak canlı yem ile avlanması da yasaklanmış bulunmaktadır.”

Bu önlemlere rağmen ABD’de bile bazı avcıların sorumsuz davrandıklarına değinilerek özellikle avlanan balıkların göle geri bırakılması çalışmasında pek hassas olmadıkları kaydedilerek şu bilgiler verilmektedir. Öncelikle turna balıkları oldukça hassas balıklardır. Avlandıktan sonra iğne

çıkılırken çok hassas olunması ve galsamaların zedelenmemesi için çok dikkatli davranılmalıdır. Balıkları fazla hoyratça tutarak üzerlerindeki kaygan maddenin sıyrılması balığın suya salınınca yaşama şansını azaltır. Eğer fazla yutulmuş bir iğne dikkatli çıkarılmaz ve yüzme kesesi zede- lenir ise bu balık mutlaka ölecektir. Demek ki yaka- lanan balığı sadece suya geri bırakmak değil, suya geri döndürülürken en sağlıklı şekilde serbest bırakmaya da dikkat etmek gerekir. Ülkemizde avlanan bir balığı göle geri bırakmak gibi bir kültür henüz pek gelişmemiştir. Fakat ileriki yıllarda pek çok gölet için bu konunun gündeme geleceği ve uygulanabileceği inancındayız. Elbette ki ele alınan kararlar her göl veya baraj için ayrı ayrı verilecektir ve zaten günümüzde bu konuda çalışma ve uygulamalar da vardır. Bu kültürün ülkemizde de yıllar geçtikçe daha da artacağı ve uygulanacağı inancındayız.

Resim: Turna Balığı (Foto: Ümit Metin)

Ayrıca balıklarda da sinir sistemi memeli hayvanlarda ve insanlarda olduğu gibi omurga boyunca uzanır ve acı duyma hisleri de vardır. Bu nedenle canlı oldukları hiçbir zaman unutulmamalı ve mümkün olduğunca gerekli özen gösterilmelidir. Özetle balık avında gereksiz yere öldürmenin doğru olmadığı ve izin verilen kadar yemeklik avladıktan sonra ava son verilmesi avcılıkta bir centilmenlik olacağı unutulmamalı veya avlanan fazla balık mutlaka suya geri döndürülmelidir.

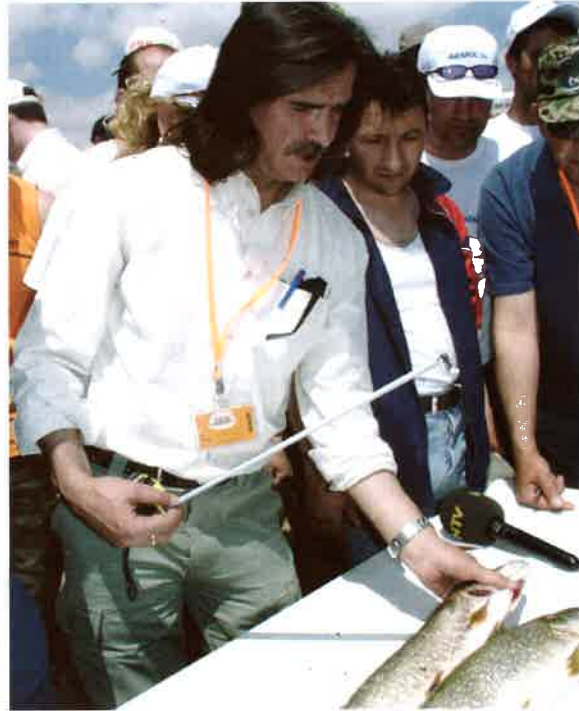
Göllerin besin durumuna da bağlı olarak oldukça iri boylara kadar büyüyebildiklerini daha önce belirtmiştik. Amerikan yayını olarak ABD'de en iri 46 pounds (20.8 kg) olarak

avlandığı ve 25 - 30 pounds balıkların sıklıkla yakalanabildiği kaydedilmiştir. Ülkemizde de bulunan Avrupa turnası ise 25 kg'dan daha iri olabilmektedir.

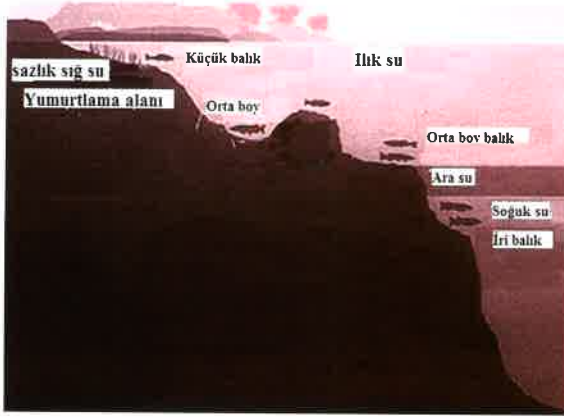
Turna balıkları yedikleri yeme oranla zayıf gelişen bir türdür. Bir yaz döneminde 0,5 kg canlı ağırlık kazanmak için her gün 2-3 kg yem yediği kaydedilmektedir. Günlük gıdalarının çok önemli bölümünü ise bulundukları ortamda var olan diğer balıklar teşkil edecektir. Özellikle sazan, tatlı su levreği yavruları kendi türü olan turna yavruları ve diğer her türlü balık yavruları teşkil eder. Kendi boylarının üçte biri hatta kendi yarısı kadar olan balıkları tercih ettiği düşünülmektedir. Fakat bulduğunda kurbağa, kuşları ve su farelerini de yem olarak aldığı olur. Özellikle yem kıtlığı olduğunda kendi cinslerini tereddüt- süz yem olarak avlamada tereddüt etmezler..

Turna balıkları soğuk sularda 24 yıla kadar yaşayabilirler. Daha ılık sularda ise ömürlerinin daha kısa 10-12 yıl dolayında olduğu belirlenmiştir.

Turna balıkları genel olarak ne soğuk ne de ılık suların balığı olmadığını ve ikisi arasında serin suların balıkları olduğunu açıklamıştır. Sazlı ve otlu alanları gizlenme amacıyla tercih ederler ve bu gibi alanlar yumurtlamaları için de ideal yerlerdir.

Resim: Balık avı yarışması (Foto:Kamil Uçbaş)

Resim: Turna balıkları kış aylarında da aktiftirler ve yem alırlar. İlkbahar ve sonbahardaki kadar olmasa da su sıcaklığının 12-15 °C olduğu dönemlerde de avlanabilirler. Hatta buzlanmış göllerde bile kışın avlanan balıkçıların yaygın olduğu gözlenir. İlk sularda küçük turnaların avlanması da mümkün olmakla beraber iri turnalar derin sularda bulunacaklardır.

Serin suları tercih ettiklerinden yaz aylarında daha çok göl ve barajların serin olan derin sularını tercih ederler. Fakat sabahları yem için yüzeye çıkabilirler. Bu nedenle sabah avcılığında bu gibi yem bulabilecekleri bölgeler av alanı olarak tercih edilmelidir. Sonbaharda suların soğumaya başladığı dönemlerde, su ısındıkça metabolizma ile birlikte yaşam faaliyetleri de artacağından güneş ile ısınan sığ sulara doğru gelirler. Bu alışkanlıklarını bilerek suyun durumuna göre av yerinin saptanması gerekir. Bu nedenle ilkbahar ve sonbahar ayları yemleme bakımından en aktif dönemleridir. Avcılık da bu mevsimlerde verimli olacaktır. Yaz aylarında av miktarının az olduğu görülecektir. Bu nedenle her göl veya barajda suyun sıcaklığına göre hangi dönemde ve nerede daha iyi av verdiklerini bilmek önemli bir konudur. Hatta yaz aylarında suyun çok sıcak olduğu dönemlerde turna avlama zor olabilecektir.

12.1.AVCILIK YÖNTEMLERİ

Turna için pek çok yöntemin ele alındığı, yer, zaman ve bölgeye göre farklı avcılık yöntemlerinin başarılı olduğu söylenebilir. Bu nedenle her avcı belirli bir yöntemi uygulayarak başarılı olabilirse de zamana göre farklı yöntemleri denemesinde yarar vardır. Bu avcılık yöntemlerini; canlı yemli veya cansız yemle avcılık, kaşık ve yapma yemlerle avcılık ve fly avcılık olarak belirtebiliriz.

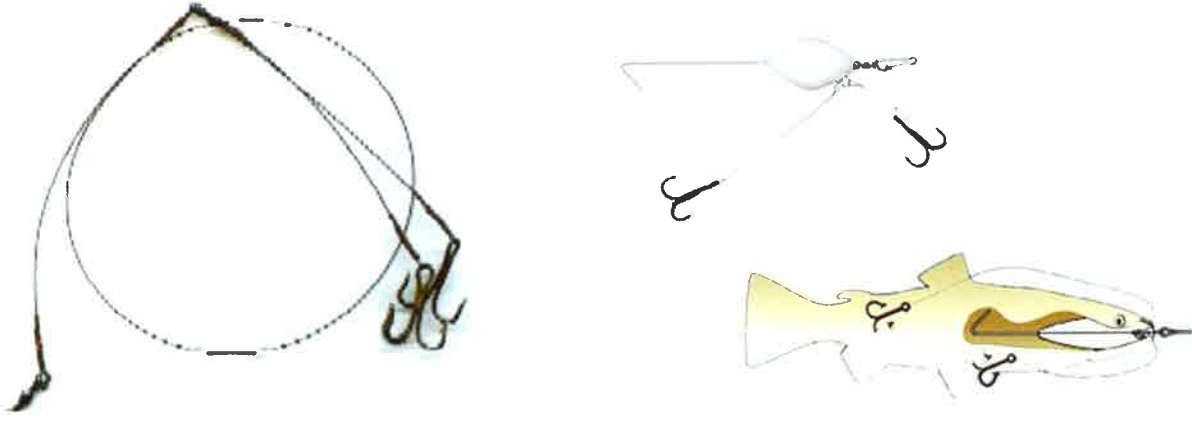
12.1.1.CANLI VE CANSIZ YEMLERLE AVCILIK

Canlı yem ile avcılık bir çok ülkede terk edilmektedir. Bir çok ülkede de yasaklanmıştır. Bunun da nedeni bazı yerlerde insancıl konular, bazı göllerde ise avcılık baskısını azaltma amacıyladır. Ama yine de yerine göre başarılı bir avcılık için ele alındığı yer de yaygındır. Artık bu konudaki karar avcıya kalmaktadır. Canlı ve cansız balıkla yapılacak turna avı için aşağıda bir takım örneği sunulmuştur. Bu yöntemde yemi dip kısma yatırmak veya zeminden biraz yüksekte tutmak ve canlı yem bağlamak bulunduğunuz yere göre denenmesi gereken konulardır. Zeminde yem veya oltanın takılacağı dal budak gibi bir şeyler yok ise yem zemine yatırılabilir veya şamandıradan ayarlanarak yemin zeminden biraz yüksek tutulması sağlanabilir. Burada

önerdiğimiz bir tek yönteme bağlı kalmayıp av yerinize göre çeşitli yöntemleri deneyerek bulmanız yararlı olacaktır.

Takımda zemin için 40 - 50 gr.'lık bir kurşun kullanılır. Kurşun 40 no misina ile bir çengelli firdöndüye bağlanır. 8 - 10 no ikili iki adet olta tercih edilecektir. İğneler çelik tel ile çengelli firdöndüye bağlanır. Kullanılan çelik tel boyu 50 cm. ve 10 kg. çekebilir olmalıdır. Bu oltaya takılacak yemlik balık 10 - 15 cm dolayında olması idealdir. Fakat yemlik balık boyu avlanması beklenen balığın iriliğine göre 20 - 35 cm. de olabilir. Mümkün ise bölgede turnanın avlamaya alışkın olduğu bir balık türü kullanılır ise başarı şansı daha yüksek olacaktır. Oltanın yeme takılması ilerideki şekillerde gösterilmiştir. Burada iki iğneden biri tekli olabilir. Firdöndü ve şamandıra arası ise 60 - 70 cm. dolayında olmalıdır. Kullanılan firdöndülerin de çok kaliteli olması ve yakalanabilecek 8 - 10 kg.lık bir balığı çekebilecek güçte olmasına dikkat edilmelidir.

Canlı balık ile turna avlanırken balık, canlı yemi genellikle süratle yutar. Bu nedenle canlı balık ile turna avında balığın yemi yutması beklendiğinden, balığın midyesinden olta çıkarılması aşamasında balık genellikle ölür. Dış

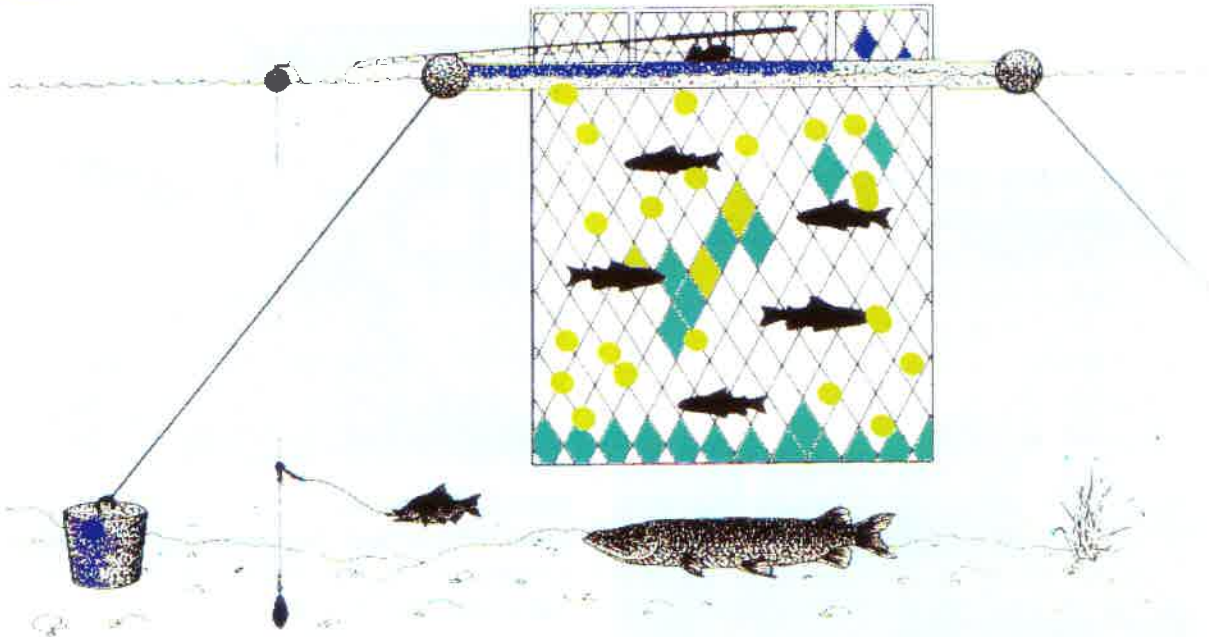

Resim: Turna avı için düzenlenmiş çift oltalı ve tel ile donatılmış takımlar.

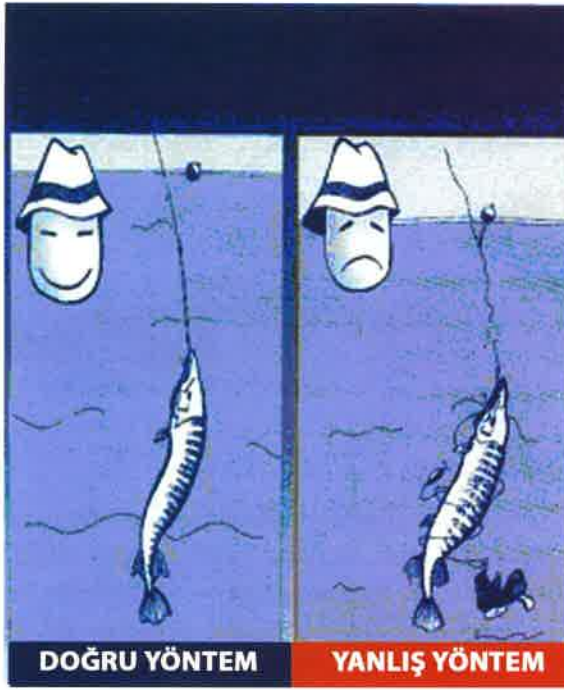
lkelerde avlanan balığın tekrar geriye bırakılması bazı göllerde zorunlu olduğundan veya avcı balığı gle geri bırakma niyetinde ise balığın oltaya vurması hissedildiğinde oltayı hemen kasmaı böylece balığın yemi yutmadan yakalanması istenir veya önerilir ise de bu durum balığın kaçmasına da neden olabileceğinden bu yöntem pek işlerlik kazanmamaktadır. Bazı yerlerde canlı balık ile avlanma yasağının bir nedeni de budur.

Turna avında bazı önemli konulara kısaca

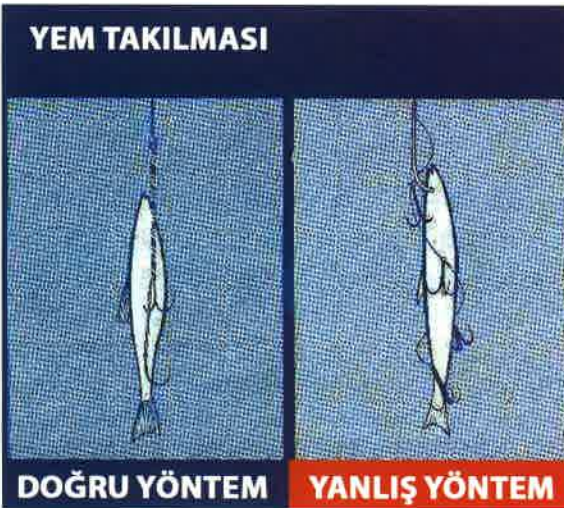
resimler ile değinmeye çalışalım. Özellikle turna avında gle geri bırakma uygulamasının ileride ülkemizde de yaygınlaşacağını düşünmekteyiz. Bu nedenlerle bazı kurallara uymanın ileride zorunlu olabileceğini ve hatta günümüzde bazı av alanları için zorunlu olduğunu düşünüyoruz. Bu durumda bazı kuralları bilmek turna avcıları için yararlı olacaktır. Çünkü balıkları gereksiz yere tüketilecek bir av alanının gelecek yıllarda yine bu avcılar için boş bir alan olup olmaması avcılarımıza kalmaktadır.

Resim: Av yapacağınız alanda aė kafeslerde balık yetiştirme üniteleri var ise buralarda ağdan kaçabilecek balıkları bekleyen veya kafes altında yem aramaya gelen balıkları bekleyen turna balıkları olduğu bilinmeli ve bu gibi yerlerin iyi bir av alanı olduğu unutulmamalıdır.

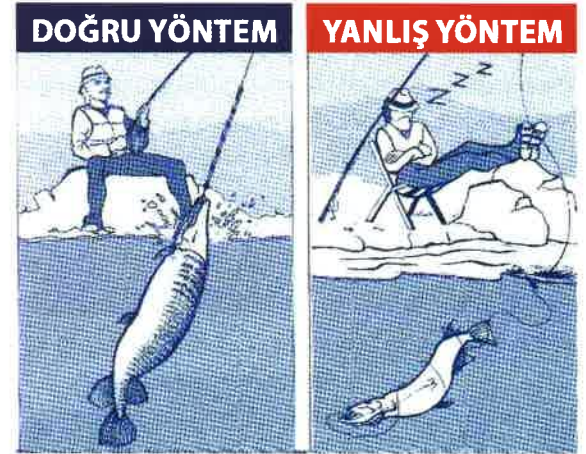
Öneri 1. Öncelikle turna balığının dişli bir balık olduğu unutulmamalıdır. Fırsat verilirse misinayı kolaylıkla keser. Çünkü ağız içerisinde 500 - 600 dolayında keskin dişi vardır. Ölü balık gibi doğal yem kullanıldığında 60 cm., at-çek şeklinde av yapıldığında 30 cm boyunda çelik tel kullanmak ve çelik telin tek kat değil iki kat yapılması yararlı olur. Çelik tel direkt olarak misinaya bağlanmamalıdır, çünkü tel misinayı kesebilir. Arada mutlaka firdöndü bulunmalıdır. Misina da kalın ve en az 6 - 7 kg.a dayanıklı olmalıdır.

Öneri 2. Turna avında balık yem olarak kullanıldığında turnanın bu yemi yapay yemlere oranla daha fazla yuttuğu görülür. Bu nedenle ölü

balığa olta takılırken, yakalanan balığın gerekirse canlı olarak göle geri bırakılabileceği düşünülüyorsa, iğnelerin balığa fazla zarar vermemesi için iğnelerin çok fazla olması tercih edilmez. Ölü balık yem olarak kullanıldığında 2 adet üçlü olta kullanmak yeterlidir. Hatta tek üçlü ve iri tek iğne kullanmak yeterli olabilir. Böylece iğnelerin balığın ağzından geri çıkarılması kolay olacaktır. Ülkemizde de artık özellikle küçük balıkların göle geri bırakıldığını internet ortamındaki Rastgele grubundaki avcılarının sık sık yazmalarından anlıyoruz ve bu bizleri çok mutlu ediyor. Çünkü amacımız katliam ve işkence değil olta avcılığının hazzına varabilmektir. Üçlü olta vücudun tam orta kısmına konulmalıdır. Çünkü turna balığı ölü bir yemi alırken önce balığın başına saldırır. Oltayı karın kısmına gizlemekte mümkündür.

Bazı turna avcılarını balık yemi alınca 3 - 5 saniye beklemenin balığın yemi yutması için gerekli olduğunu savunurlar. Fakat balığın yemi tamamiyle yutması o balığın ölmesine neden olacağından artık geri döndürülemeyecek bir yara almış olacaktır. Eğer balığı geri döndürme yöntemi uygulanacak ise balık vurunca hemen oltayı çekmek en iyisidir. Elbetteki bu arada balığın iğneyi hissederek atması da mümkündür. Artık nasıl davranacağınıza siz karar vereceksiniz.

Öneri 3. Balık avında daima tetikte olmak ve yakalanan balığı hemen çekmek gerekir. Şaka olsa da uyumak ve avlanan balığın uzun süre oltada kalmasına neden olmak balığın takımınızı bozmasına neden olacağı gibi bu avcılık pek centilmence olmamaktadır. Tutulan balığı eğer doğaya geri bırakma düşüncesi varsa en ideali balığı hiç sudan çıkarmadan ağ livara almak ve oltayı balığın ağzından dikkatlice çıkarmaktır. Bu

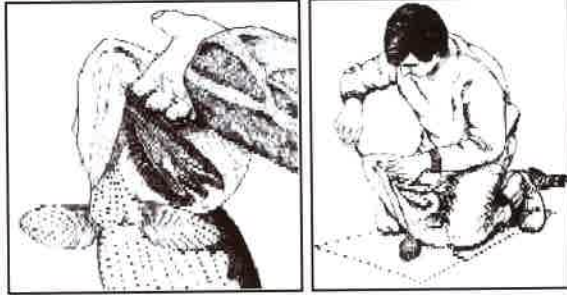
konu belirli sayıda balık avlanması gereken yerlerde önem taşır. Veya balığı sudan çıkarma işlemini mutlaka kepçe ile yaparak balığı elde fazla tutmamaya çalışmak gerekir. Çünkü göle geri döndürülme olasılığı olan bir balıkta deri üzerinde bulunan mukozanın azaltılması, balığın ileride ölmesine neden olacak kadar önemli hasarlar yaratır. Çünkü mukozası azalan balık bakteri ve mantar hastalıklarına karşı çok dayanıksız kalacaktır. Dikkatsiz tutmaktan dolayı pek çok balık suya geri bırakıldığı halde ABD'de önemli zayıflatlar verildiği kaydedilmektedir. Ayrıca balık el ile tutulacak ise elinizin ıslak olması yararlı olur. Eğer bir eldiven kullanılıyor ise eldivenin de ıslak olması gerekir. Balığı el ile tutarken galsamaların arkasından boyundan tutmak en uygundur. Eğer balık fazla yaralanmış, götürülmesine izin verilecek ağırlıkta ve olta çıkarılması aşamasında galsamalar fazla zedelenmiş ise, öleceği belli olan bir balığı livara koymaya gerek yoktur. Balık yemeklik olarak ayrılacak ise en iyisi çabuk ölmesi için hemen kafatasının tam orta kısmına, iki göz arasına bıçak batırarak fazla eziyet çekmesi önlenenebilir. Ne de olsa bir canlıdır ve eziyet çekmemesini sağlamak her avcının görevidir. Bazı avcılar balığın kafasına vurarak balığı hareketsiz hale getirmeye çalışırlar. Bu işlem usulü ile yapılır ise yararlı olabilir. Fakat bazen balık ölmeyebilir ve baygın kalabilir.

İĞNE ÇIKARILMASI

Öneri 4. Oltanın çıkarılması: Oltanın balığın ağzından çıkarılması hassas bir konudur. Gerekli özenle balığı fazla yaralamadan çıkarılmalıdır. Balığın ağzından olta çıkarmaya yarayan malzemeler kullanılmalıdır. Bu amaçla uzun uçlu bir

penseden faydalı olabilir. Oltayı etten çıkarmak için önce olta içeri olarak itilerek etten kurtarılır sonra da ileri alınarak çıkarılır. Oltayı çıkarırken mümkün olduğunca solungaçlardan uzak tutmaya çalışılır. Çünkü solungaçta çok küçük bir yaralanma bile ölüm demektir. İğne çıkarırken eğer tutulan balık 4 - 5 kg'dan büyük ise balığı bir naylona dolayıp yerde iki ayak arasında ters şekilde tutup iğneyi daha kolay çıkarabilirsiniz.

Resim: Balığın ağzının açılmasını sağlayan tutuş şekli ve iri balıklarda balığın yere yatırılarak ve ağzi açılarak oltanın çıkarılması

Resim:

Turna balığının ağzını usulüyle açabildiğiniz takdirde, derine batan iğneyi kolayca görebilir ve balığın galsamalarına zarar vermeden çıkarabilirsiniz.

GERİ BIRAKMA

Öneri 5. İğneden kurtarılan balık suya bırakılacak ise, sakinleşmesi için iki el ile su içerisinde tutulur ve usulunca suya bırakılır. Balığı suya dikkatsizce fırlatmak, yaralanmalara neden olabileceğinizden yapılan geri bırakma işlemi faydasız olacaktır. Geri bırakılacak balıklar bir ağ torbada tutulacak ise akıntının yeterli olduğu bir yere konulmalıdır. Çünkü üst üste balıkların bulunduğu bir torba akıntılı bir yerde değilse balıklar su içerisinde olsalar da öleceklerdir. Avlanan balığın sudan alınmasında kullanılacak kepçe, geniş ve düğümsüz ağdan yapılmış olmalıdır. Sap uzunluğu 2 metreden az olmamalıdır. Balığı tutmak gerektiğinde üst kısımlarda verilen resimde gösterildiği gibi galsama kapaklarından tutulmalıdır. Bu tutuş şekli balığın ağzının sonuna kadar açılmasına neden olur ve bu işlem iğne çıkartılmasını kolaylaştırır. Bu yöntem bir kaç kg lık balıklarda yararlı olabilir ise de büyük balıklarda biraz daha dikkatli olmak gerekir. İri balıklardan olta çıkarırken kepçe içinde kontrole almak daha iyidir.

Bu bölümde anlatılanların ülkemizde şimdilik pek önemli olmadığı ve uygulanmadığı düşünülür ise de gelecek yıllarda amatör balıkçılık geliştikçe ve avcılık et için değil, merak için yapılacaksa bu yöntemlerin yaygınlaşacağından hiç bir şüphemiz yoktur. Bu nedenle biraz detaya inilmesinde yarar görülmüştür.

12.1.1.1.TURNA İÇİN SOPALAR

Turna avında kullanılacak sopalar 120 - 150 cm. boyunda ve ağır balıklar için imal edilen sopa türlerinden olmalıdır. Fakat 2 m. civarında olan ve bu amaçla kullanılabilen sopalar da mevcuttur. Bu amaçla kullanılacak sopalar konusunda bir yayında aşağıdaki beş model tavsiye edilmiştir. Bu sopaların hepsinin genel özellikleri çok uzun olmamaları ve denizlerde çıkırlı makineler ile iri balık avında kullanılan türden olmalarıdır. Bu öneriler diğer sopaların kullanılamayacağı anlamına gelmez. Bulduğunuz göl ve kullanacağınız yönetime göre farklı sopalar da kullanılabilecektir. Bu sopalar

- Falcon SC-7M Medium Po ,
- Penn Power Graph PG-5966Cpper,
- G.Loomis PR8400C,
- All Star Classic WR2,
- Castaway SMCSH7

olarak sıralanabilir. Turna avı için önerilen bu sopalar genel olarak fırlatma sopalarından geliştirilmişlerdir. Fakat genel fırlatma sopalarından biraz daha kısa, fakat daha güçlüdürler. Tutma yerleri biraz uzunca ve rahat bir tutuş sağlar. Sahilden iri balık avında kullanılan fırlatma oltaları da bu amaçla tercih edilebilir. Turna avında kullanılan takımların güçlü olmasının bir nedeni de turna balıklarının çok güçlü olmalarıdır. Genel olarak oltada bir hareket göstermezler ise de ani dönüşler yaparak çok kuvvetli bir mukavemet gösterebilirler. Öyle ki bu kısa ve güçlü kaçışları durdurmak çok zordur ve takımınız güçlü olmaz ise bir çok zorlukla karşılaşmak olasıdır.

12.1.1.2.TURNA İÇİN MAKARALAR

Turna avı için önerilebilecek makaraları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- Shimano Calcutta CL-720XFA2
- Penn Power Graph PG-5966C
- G.Loomis SWR786C
- All Star Classic WR2
- Berkley Series One SOC 701M

Resim: Shimano Calcutta serisi çıkrık tipi makaralar turna avı için önerilmektedir.

Bu marka ve modellerin elbetteki her yerde temini söz konusu olmayabilir veya fiyatları bütçeye uymayabilir. Burada sadece benzer makaraların satın alınabilmesi için bu modellere örnek olarak yer verilmiştir. İri turna avlama olasılığı olan yerlerde kullanılacak makaralar çıkrık tipi olmalıdır. Bu makinelerin makaraları geniş olmalı ve en az 50 m. misina alabilmelidir. Kullanılan misina en az 6-7 kg. ağırlığa dayanabilir nitelikte ve makine manyetik frenleme sistemine sahip olmalıdır.

Elbette fly-fishing'de kullanılan makaralar ayrı özellikler gösterecektir. Makine seçiminde önemli olan iri balık tutulduğunda güçlü yapıları nedeniyle avcılıkta sorun yaratmamalarıdır.

12.1.2.YAPAY YEMLER (Rapala, kaşık, fly)

Turna avında kullanılabilecek çok çeşitli yapay yem modeli bulunmaktadır. Bunlar rapalalar, kaşıklar, tüylü oltalar, çok çeşitli balık ve diğer canlı modelleri gibi çok fazla çeşitleri vardır. Bu nedenle turna avı meraklılarının av çantalarında çeşitli modeller bulundurmalarında fayda vardır. Hangi modeli kendileri için başarılı görüyorlar ise onu kullanabilirler. Bu konuda tecrübeli kişilerden tavsiye alabilecekleri gibi burada verilen modellerden kendileri için uygun bulunanlar denenebilir.

Turna balığı, yem ararken avını gözler ve baş kısmını hedef alarak süratle saldırır. Yemini kapar ve çenesini kapatarak yemini öldürmeye ve sonra baştan alarak yutmaya çalışır. Bu avlanma tarzına bağlı kalarak suda titreşim yapan kaşık vs gibi yapay yemlere de aynı şekilde saldırır. Biyolojistler turna balığının gözlerine lens koyarak göremez duruma getirmişler ve yaptıkları denemelerde görmeyen balıkların titreşimli hareket eden kaşıklara atladıklarını ve görmeden yem alabildiklerini saptamışlardır. Fakat bu ataklarda yemi tam olarak hedefleyemedikleri de gözlenmiştir, fakat gün içi saldırılar ile titreşim yapan yemlere saldırarak aç kalmamayı başarmışlardır.

Kaşıklar turna avında uzun yıllardan beri kullanılan malzemelerdir. Bunun yanında kurbağa, balık gibi yapay malzemeler ile avda başarılı sonuçlar alınabilir. Bunların bir kısmı plastikten bir kısmı ise özellikle balık tipinde olan madeni malzemelerden yapılır. Bunların bazıları yüzeyde kalan bir kısmı ise batır özelliktedir. Bu nedenle kullanılan modelin hangi amaca uygun olduğu bilinmeli ve avlanılan suda balıkların yüzeyde veya dipte bulunma durumlarına göre rapala seçilmelidir. Özellikle dipte kullanılan rapalalar iri balık yakalama amacına yöneliktir. Bu nedenle takımlar yakalanabilecek en iri balığa göre seçilmelidir. Bu kaşıkların ve rapalaların

bazıları çekim anında dibe veya ön kısımlara doğru hareket ederek balıkların ilgisini çekme konusunda çok başarılı hareket kabiliyetlerine sahiptir. Bu tip hareketli olan rapalalar dipte hareketsiz duran iri balıkların dikkatini çekerler. Bu tür oltalar sudak avında da çok etkilidir. Rapalalardan bir kısmı, su yüzeyinde su sıçratması yaratarak da balıkların ilgisini çeker. Görüleceği gibi turna avında çok çeşitli yöntemler kullanılabilir.

Tekne ile avlanırken mororun hızı saatte 5 - 7 km/h civarında olmalıdır. Hareketli balıklar genellikle su yüzeyine yakın ve hızlı bir şekilde hareket ederler. Hareketsiz balıklar ise genel olarak dipte bulunurlar. Bu nedenle av yaparken bu konulara dikkat edilmelidir. Derinlerde kullanılacak rapalalar için özel imalatlar vardır. Bu rapalalarda burun kısmı daha uzun yapılıdır. Böylece su dibinde gider iken yapay yem aşağı yukarı doğru daha kolay hareket ettirilir.

12.1.3.FLY AVCILIK

Turna avında kullanılacak yapay tüy yemler alabalık avında kullanılan flylara oranla daha büyük yapıldırlar. Boyları 6 - 10 cm. olabilir. Bu boydaki yapay yemlerin devamlı atılıp çekilmesi bazı kişilere zor gelse de yurtdışında bu yöntem ile çok başarılı turna avı yapılmaktadır. Bu amaçla pek çok model piyasada bulunmaktadır. Turna

Resim: Fly sistemle Turna avında kullanılacak kısa saplı sopa ve makara ve fly ile avlanan bir turna.

avında kullanılan yapay tüyler, kurbağa, kuş, balık vs. gibi canlılara benzetilmeye çalışılır, bu şekilde hareket halinde iken turna balığının ilgileceği yemlere benzemektedirler. Ülkemizde fly olta ile turna avını pek fazla bilinmemekte ve denen-

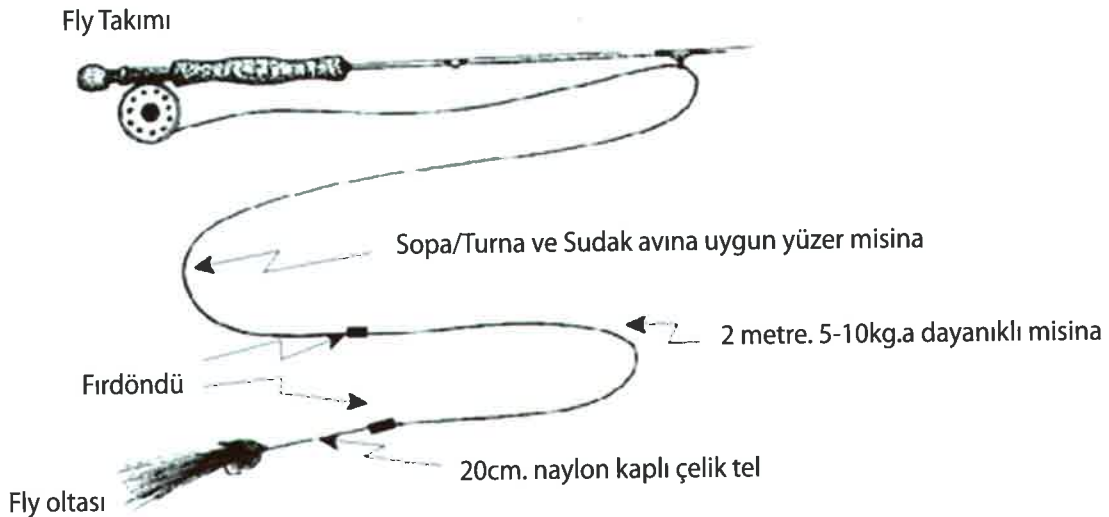
memektedir. Bu nedenle kullanım alanı ülkemizde oldukça azdır. Fly misinaları da genel olarak kalın ve sağlam olmalıdır. Fly olta bir tel ile önce bir firdöndüye, sonra misinaya bağlanır. Oltanın direkt olarak misinaya

bağlanması doğru değildir, çünkü tel misinayı kesebilir. Turna avında fly kullanmak biraz zor olabilir. Fırlatma çalışmaları yapmakta fayda vardır. Alabalık avında olduğu gibi fly avında gözlük kullanımı ihmal edilmemelidir.

Piyasada çok çeşitli fly oltaları bulunmakla beraber fly kullanımı turna balıklarında som balıklarına oranla daha yenisidir ve flylar, som

balıkları avında kullanılan flylardan esinlenerek yapılmışlardır. Dış ülkelerde bu konuda en ünlü flylar olarak : McNally smelt, Hot Dog streamer fly, Marabou perch, ve Creme de Menthe modelleri tanınmaktadır. Renk olarak ise üzerinde kırmızı ve yeşil renkler bulunan flyların daha başarılı sonuç verdiği bazı avcılar tarafından belirtilmektedir.

Buz kaplı sularda turna avı

Sonbaharda turna avı, kış aylarına kadar devam edebilir. Bu aylarda avlanan turna balıklarında et lezzetinin daha kaliteli olduğu belirtilmektedir. Yurtdışında, kıyıda küçük kulübe ve buradan suya gece boyu ışık vererek tüm gece küçük balıkların toplanmasının sağlanması ve bunun peşinden gelen turna balıklarını avlamaya çalışarak başarılı avcılıklar yapıldığı bildirilmektedir. Avcılar ışığa toplanan küçük balıkları yakalayarak canlı olarak yem olarak kullanırlarsa elbetteki daha başarılı sonuçlar alacaklardır. Bu tür canlı yemle avcılığın bazı ülkelerde yasal olmadığını daha önce belirtmiştik.

Avrupa'da ve ABD'de kışın donan bazı göl ve nehirlerde buz delinerek turna avcılığı yapıldığı kaydedilmektedir. Bu avcılıkta daha çok canlı veya ölü balıkların yem olarak kullanıldığı ve buzda açılan deliğin, buz altında su hareketinin fazla olan yerlerde seçilmesi gerektiği bildirilmektedir.

Ülkemizde buz tutan göllerde balık avlanması düşünüldüğünde çok dikkatli ve bilinçli olunmalıdır. Her ne kadar ülkemizde yaygın bir uygulama değilse de dış ülkelerde bir çok balık avı için ele alınan bir yöntemdir. Özellikle birbirlerine yakın avlama delikleri açılmaması ve buz kalınlığı konusunda bir terettüt olmaması gerekir. Özellikle mevsim başı

Resim: Buzda balık avcıları. Turna, sazan, alabalık ve bir çok göl veya nehirde balık avı soğuk ülkelerde yaygın bir uygulamadır. Sağda buzlu ortamda olta ile avlanan bir turna balığı

ve kış sonunda çok dikkatli olmak gerekir. Çünkü bu dönemlerde buzda çözümler olması kuvvetle muhtemeldir.

Turna avında gerekli olan bir çok malzeme de yanınızda bulundurmaya ihmal

etmemelisiniz. Bunlar mahmuz, bıçak, makas, olta çıkarma malzemeleri, eldiven, balığın ağzını açık tutacak malzemeler, yaralara karşı bant ve diğer sağlık malzemeleri, kepçe, balık torbası, yedek takımlar vs olarak sayılabilir.

TURNA İÇİN KAŞIK MODELLERİ (Rapalalar)

Bu konuda kaşık imalatçıları yeni modeller yaratma konusunda devamlı çalışmalar yapmakta ve piyasaya çok çeşitli modeller sürmektedirler. Bu nedenle şu model en iyi neticeyi verir demek zor olmaktadır. Çünkü yapma yem ile avlanan pek

çok avcı doğal olarak kendilerinin kullandığı modelin en iyisi olduğu düşüncesindedirler. Bu konuda piyasada satılan birkaç modele veya sizlere tavsiye edilen birkaç modele sahip olunmasında fayda vardır. Çünkü bir süre önce

Resim: Yalancı yem ile Turna avı (Foto: Oğuzhan Bal)

çok iyi netice veren bir kaşık bir diğer gün başarılı olamadığı yani o gün balıkların farklı bir modeli daha fazla tercih ettiği de avcılar tarafından bilinen bir konudur.

Kış aylarından çıkıldığı dönemlerde turna balıkları güneşte çabuk ısınan kıyı sulara yaklaşmaya başlarlar. Özellikle yumurtalı dişiler yanlarında birkaç erkek ile kıyı sularda dolaşırlar.

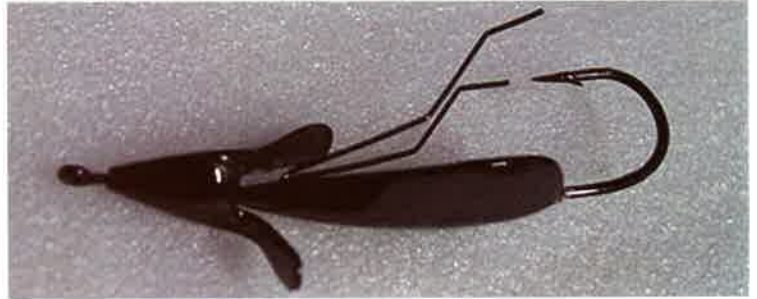
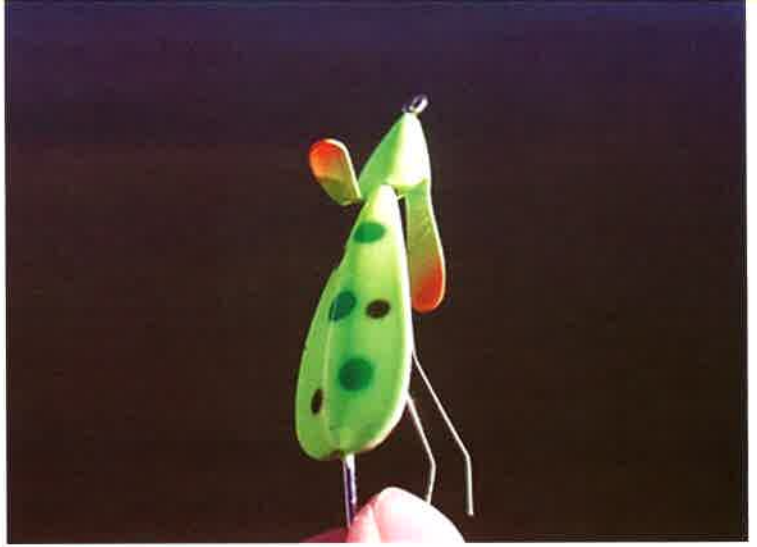
Yumurta bıraktıkları yerler 20 cm ile 1 m. derinliğindeki bölgelerdir. Yumurtalarını rastgele bırakırlar ve bitkilere yapışan yumurtalardan belirli bir süre sonra yavrular çıkar. Dişiler yumurtlamadan sonra bölgeden ayrılrsa da daha küçük yapılı erkek balıklar uzun süre bu bölgede kalabilir. Bu yumurtaları korumak için değildir. Çünkü turna balıklarında yavruları korumak gibi bir içgüdü duygusu yoktur. Yalnız bu bölgede turna yavruları yumurtadan çıktıktan sonra bir çok küçük balık yavrusu turna larvalarını yemek için kıyılara yaklaşmakta ve erkek turnalar da bu balıklar üzerinden yemlenmek için beklemektedirler. Yapılan gözlemler dişi balıkların daha çok derin yer yakınlarındaki sığ yerleri yumurtlamak için seçmektedirler. Bu yerler genel olarak 4 - 6m. derinliğindeki yer ve yakınlarındaki sığ alanlardır. İşte bu sığ yer yakınındaki derin yerler iri turna avlamak için ideal yerlerdir.

Nehirlerde olan avlanma yerlerinde ise balıklar suyun en bol aktığı yerlerde barınmayı

tercih ederler. Böylece su ile gelen yemleri daha kolay avlayacaklardır. Bu nedenle özellikle bir derenin büyük bir nehre birleştiği yerler uygun bir av yeridir. Ayrıca güneşin en iyi yansıdığı sığ sular balıkların en çok tercih edecekleri yerlerdir. Yalnız bu gibi güneşli yerlerde avlanırken gölgenizin suya düşmemesine dikkat etmeniz uygun olacaktır.

Kıydan kaşıkla balık avlamada ana yöntem kaşığın fırlatılması ve özenle geri çekilmesidir. İkinci ve başarılı yöntem ise tekmeden yapılan ve hafif bir süratle yapılan sürütmedir. Her iki yöntemde de kaşığı biraz çekmek, biraz bekleyerek kaşığın çökmesini sağlamak ve tekrar çekerek kaşığı sürüklemektir. Bu şekli de kaşığın dibe batması ve yüzlenmesi ile daha iyi av verimi sağlanır. Balık genellikle kaşık dip kısma inerken saldırır. Burada kaşığın yaralı bir balığın hareketlerine benzer şekilde hareket ettirilmesi daha iyi sonuç alınmasını sağlar.

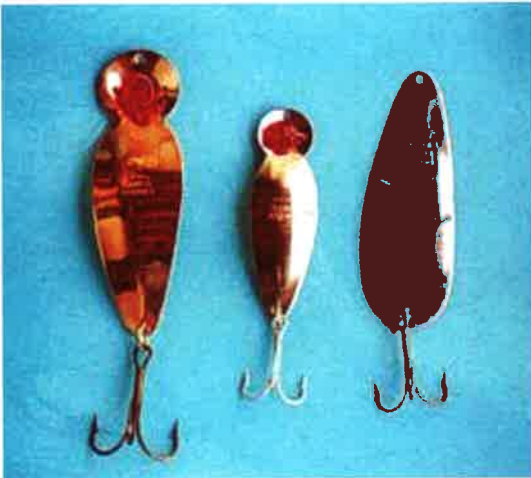
Kullanılabilecek kaşık ve yapay yemler

konusunda pek çok model olduğunu belirtmiştik. İri balıklar için 6 - 10 cm.'lik kaşıklar daha uygun olabilir. Çok başarılı olduğunu belirten bir avcı aşağıdaki resimde verilen kaşık modellerini önermiştir.

Turna avında kullanılabilecek kaşık modelleri olarak şu markaları internette inceleyip size

göre uygun olan modelleri de bulup deneyebilirsiniz. Bu modeller #1 Timber Doodle, #2 ve #3 Syclops, #3 Aglia Streamers, #3 ve #4 Aglia Long Plain ve Dressed, Black Fury Combo, #3, #4 & #5 Aglia Plain ve Dressed, Black Fury Plain ve Dressed, Comet Mino, See Best, 1/2 oz., 5/8 oz. SpinFlex ve Bucktail SpinFlex, olarak sıralanabilir.

Resim: Turna avı için önerilen bazı kaşık modelleri Lucky Strike firmasınınca üretilen, Gold Scarlett Eye, Silver Scarlett Eye and Toronto Wobblers. İkinci resimde ise turna avı için önerilen diğer modeller. Daredevle (birinci ve üçüncü olan kırmızı-beyaz ve siyah-beyaz modeller) ve Five of Diamonds

Ülkemizden Turna Balığı Avı Manzaraları

Foto: Mehmet Kasal

Foto: Orhan Terzi

Foto: Mehmet Akyürek

Foto: Kahraman Melek